

”משמעות השביתה”

שיחת הרה”ג זלמן ברוך מלמד לפרשת בהר

משמעות השביתה – התעלות מעל חיי המעשה • כי לי כל הארץ • עבודת ה' שלמה • מדרגות בעבודת ה' • אחריות גדולי ישראל לקירוב הגאולה (אור החיים) • גאולה על ידי ייסורים וגאולה בעתה • בית המקדש וישראל

משמעות השביתה – התעלות מעל חיי המעשה

נאמר בפרשה: ”וְשַׁבְתָּהּ הָאָרֶץ שְׁבֻתָּהּ לָהּ” (ויקרא כה, ב). בכל שבוע יש שבת. זו מדרגה עליונה של קדושת השבת, שבה אסור לעשות כל מלאכה. מדרגה שניה אלו ימים טובים שבהם ”מְלָאכָת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ” - רק מלאכת עבודה נאסרה, אבל מלאכת אוכל נפש מותרת. חול המועד הוא מצב ביניים שיש מלאכות אסורות ומלאכות מותרות, וחכמים הגדירו אילו מלאכות מותרות ואילו אסורות וההגדרה שלהם קובעת את דיני התורה, ויש ‘שבת הארץ’ שאסור לעשות מלאכות הקשורות לעבודת הקרקע.

הציווי על השביתה צריך ביאור. אדם בשבת רוצה לכתוב דברי תורה, לעשות פעולות של קודש, והתורה מצווה אותנו לשבות מכל המלאכות, לא רק ממלאכות של חול שמעכבות את האדם מלהתרומם רוחנית, אלא גם ממלאכות שמקרבות את האדם לריבונו של עולם, מפני שעניינה של השבת הוא להתרומם מחיי

המעשה, מחיי עולם הזה, ולקבל שפע רוחני. השבת היא מעין עולם הבא. בשבת אדם צריך להיכנס לאטמוספירה אחרת לגמרי, אטמוספירה רוחנית. בשבת ניתנת לאדם נשמה יתרה, שונה מהנשמה של יום חול, והוא נמצא באווירה של רוממות רוחנית שכל מעשה אנושי שיעשה, הורס את הגובה הרוחני שבו הוא נמצא, פוגע בו ופוגם בגובה הרוחני הזה, ולפי חומרת העונש אנו יכולים להבין עד כמה הפגיעה היא עמוקה. על חילול שבת העונש היא מיתה כי האדם בחילול שבת כאילו קוטל את המדרגה המיוחדת של השבת. שבת עניינה שביתה גם מכל מעשה טוב כיוון שהוא מעשה, כיוון שהוא מלאכה, וכל מלאכה שאדם עושה היא מצמצמת ומגבלת, גם מלאכה של קודש. על כן עניינה של השבת להתרומם להקשבה, לקבל את השפע, לא להיות פעיל אלא פסיבי כדי להיות פתוח לגבהים הרוחניים ולשפע הרוחני של השבת. זהו יום של מדרגה רוחנית כללית.

בשנת השמיטה "ושבתה הארץ שבת לה" - 'שבת הארץ'. יש דיון, האם שמיטה הוא דין בקרקע או דין באדם. זה ודאי דין באדם שלאדם אסור לעשות מלאכות הקשורות בעבודת הקרקע, ואם הוא עושה את המלאכות האלה הוא עובר בלאו. אבל האם זה גם דין בקרקע, שלא רק שאסור ליהודי לעשות את המלאכות אלא גם אסור לו לשלוח גוי שיעשה את המלאכות האלה בקרקע כי גם הקרקע צריכה לשבות. ועל ידי שהוא שולח נכרי לעשות מלאכה בקרקע הוא איננו עובר בלאו אבל הוא מבטל את עניינה של השביתה של הארץ.

אנחנו מבינים שיש תפקיד לאי העשייה. לא לחשוב שהמעשה הוא הדבר הדומיננטי, אם אנחנו מקיימים מצוות בפועל, אז אנחנו יוצרים באמת, מופיעים קדושה בעולם, ואם אנחנו פסיביים ולא עושים שום דבר אז זה פחות מאשר מעשה. לא כן הדבר. אם אנחנו פסיביים מפני שאנחנו מתעצלים מלעשות מצוות כמובן שזה פחות, אבל אם אנחנו נמנעים מלעשות מעשים חומריים ונפתחים להקשבה, לרוממות הזאת של השפע האלוקי של השבת, אנחנו מתעלים למדרגה אחרת, גבוהה יותר. הגדר של 'אל יצא איש ממקומו' ביום השבת, זה לא רק מקום פיזי שאדם לא יצא ממקומו ואסור ללכת כך וכך פרסאות וכד', אלא גם באופן רוחני. יש מקום רוחני שבו האדם נמצא בשבת והוא צריך להיזהר שלא

לצאת ממנו. בימות החול האדם מעלה את המציאות למדרגה גבוהה יותר על ידי עשיית המצוות, ובשבת דווקא אי העשייה היא המעלה אותנו מעלה מעלה. וכן בשנת השמיטה.

‘כי לי כל הארץ’ – הארץ קניין של ה’

שנת השמיטה היא גם שנה של שותפות כללית שאין בה בעלות אישית. התורה מלמדת אותנו שהארץ שייכת לה’ - ‘כי לי כל הארץ’, וריבוננו של עולם נתן לנו אפשרות שימוש בארץ שש שנים ובשנה השביעית לא קיבלנו רשות. לא שיש לנו ארץ ואנו בעלים עליה, ובשנה השביעית אסור לנו לעשות מלאכה כי הקב”ה אומר עכשיו לא לעשות מלאכה, אלא הארץ של ריבוננו של עולם שנתן לנו אפשרות שימוש למשך שש שנים, ובשנה השביעית הארץ חוזרת לריבוננו של עולם, ‘כי לי כל הארץ’. הפרשה הזאת מלמדת אותנו את העובדה הזאת שהקב”ה הוא בעלים על כל המציאות. “מלאה הארץ קניינך” הכל קניינים של הקב”ה ולא רק הקרקע וממילא כל אשר עליה, גם האדם ‘כי לי בני ישראל עבדים’, ולא עבדים לעבדים. זה מעלה אותנו למדרגה חדשה להיות עבדי ה’. זה לא איזה עול שהקב”ה מטיל עלינו ואומר אתם משועבדים לי אתם עכשיו עבדי. זוהי מתנה אלוקית שהקב”ה נותן לנו הזכות להיות עבדיו ומשרתיו, להיות בבית ה’ ולזכות לעובדו. זכות גדולה מאוד, להיות שייכים לריבוננו של עולם, להיות עבדי ה’.

עבודת עבד ועבודת בן

בזוהר בפרשה (בהר ק”א ע”ב) מאריך בהסבר שיש עבודת עבד ויש עבודת בן. העבד מקבל על עצמו עול מלכות של האדון ועושה מה שהאדון מבקש, בין שהוא מבין ובין שלא מבין למה האדון ביקש את הדבר הזה. האדון לא נותן לו דין וחשבון על המעשה, הוא עבד וצריך לעשות מה שהאדון מטיל עליו. מין קבלה כללית כזאת של עול מלכותו של ריבוננו של עולם. לעומת זאת, לבן מותר להיכנס לחדרי החדרים בבית, לתוך המקומות הגנוזים. זאת אומרת מבחינה רוחנית, לדעת גם את הטעמים של מעשה המצוות. לא רק לעשות את רצון האבא אלא

גם להבין למה אבא רוצה שאני אעשה את זה, מה הערך של המעשה. אדם צריך לעבוד את הקב"ה בשתי המדרגות האלה, גם כבן וגם כעבד.

לכאורה מדרגת בן היא מדרגה הרבה יותר גדולה, למה צריך להיות גם במדרגת עבד? הרי האדם צריך לעבוד את ה' מתוך שאוהב אותו ורוצה מאוד לעשות את רצונו, לא מפני שמפחד ומתיירא מעונש, או מפחד להפסיד את השכר, או אפילו מפחד להתבייש לא לעשות את רצון ה'. לא כן. השלמות של העבודה היא עבודת ה' באהבה וביראה ביחד. בעל התניא אומר שהאהבה לבדה היא כמו כנף אחת, והציפור לא יכולה לעוף בכנף אחת אפילו שהכנף תהיה כנף ימנית, הכנף החזקה. בלי שתי הכנפיים אי אפשר להתרומם ולעלות. אהבה ויראה הן בחינת כנפיים שמרוממים את האדם ביחד, כי שלמות הקיום של רצון ה' זה גם ב'עשה טוב' וגם ב'סור מרע'. עניינו של סור מרע הוא קבלת משמעת - לא לעשות, לעצור, לא לעשות את הדברים שהם לא לרצונו של הקב"ה וזו בחינתה של היראה, בחינת עבד.

והבן הוא בחינה של אהבה. צריך כל אחד לפתח את הכוחות הנפשיים הבריאים שלו ביחס לעבודתו את ריבונו של עולם, להיות מלא באהבה לריבונו של עולם בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, ומצד שני להיות מלא התבטלות כלפי הגדולה האלוקית. לדעת שכמה שאני אוהב ומבין הרי למעשה אני לא מבין. כמה שאני מבין ורוצה לעשות את רצונו של הקב"ה, זה עדיין רצון שלי, זה רצון מוגבל, רצון אנושי. וכשאני מקבל עלי עול מלכות שמיים ואני עובד את ה' כעבד, אני עושה את המעשים האלה לא כמו שאני מבין אותם, אלא כמו שהקב"ה מתכוון שאני אעשה. זו מדרגה יותר גבוהה, מדרגה מיוחדת. אני מבטל את רצוני בפני רצונו ומבין שכמה שאני מבין, אני לא מבין הכול, והערך של המעשים שלי הוא כהנה וכהנה גדול יותר ממה שאני תופס וממה שאני מבין. זה מצב של ביטול שאני עושה את הדברים האלה למרות שאני לא יכל להשיג אותם, אלא מפני שהקב"ה ציווה אותי.

מצד אחד להיות עבד זו מדרגה עוד יותר גדולה מלהיות בן, כי זה ביטול גדול כלפי שמיא, אך מצד שני כשהאדם עושה את רצון הקב"ה ומאוד מזדהה עם רצונו, זוהי מעלה גדולה. וביחד זו עבודת ה' בשלמות שמביאה את האדם לעוצמות גדולות מאוד. אדם חש את הגדולה האלוקית והוא בטל כלפיה, וממילא לא שייך לעשות משהו שהוא נגד רצונו של הקב"ה, ומצד שני הוא מתלהב וחושק לעשות את רצונו של הקב"ה. זו השלמות שאדם עובד את ה' בשתי המדרגות האלה.

עבודת ה' שלמה

בזהר כאן יש עוד דברים חשובים מאוד. הזהר אומר שהאדם צריך לעבוד את הקב"ה בשלמות, זאת אומרת להתחבר אל הקב"ה ברמ"ח איבריו ושס"ה גידיו. כביכול כנגד כל אבר ואבר שבגוף יש רמ"ח איברים ושס"ה גידים במצוות, כאילו איברים של רצונות של הקב"ה. הקב"ה נתן לנו תרי"ג מצוות, תרי"ג רצונות, רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, שבעצם הם כנגד האיברים שבגוף. כביכול יש כאן איזו הופעה אלוקית שלמה של רצון, והאברים של האדם מותאמים לרצון האלוקי, לנשמה האלוקית שבתוכו ועניינו של האדם להידבק בהקב"ה מכל הצדדים.

חכמים תיקנו תפילות כנגד קרבנות. התפילות הן דבר רוחני, הקרבנות זה דבר מעשי. אומר הזהר שהתפילות מרוממות את כל כוחות השכל וכוחות הרגש. לכאורה עבודת התפילה היא הרבה יותר חשובה ועליונה מעבודה מעשית של הקרבנות. כשאדם מתפלל הוא מעלה באמת את הכוחות הרוחניים שלו מעלה מעלה, הוא מתייחד ומתבטל כלפי הקב"ה בתפילתו. אך העולם בנוי מרוח ומגשם, יש עולמות רוחניים אציליים עליונים ויש עולמות מעשיים, וכדי שהגדולה האלוקית תופיע בכל המציאות, גם במציאות המעשית, באה התורה ואמרה לנו לא רק לעבוד עבודה רוחנית אלא גם להקריב קרבנות כפשוטו. הקרבנות הם במקום האדם. אדם מביא קרבן עולה וכאילו אומר - אני כולי שייך

לריבונו של עולם, כולי בטל כלפי הקב"ה. מבטא זאת בפעולה מעשית. וכך אפשר לרומם גם את כל הצדדים המעשיים של החיים אל ריבונו של עולם.

מדרגות בעבודת ה'

יש בזה מדרגות שונות. משל למלך שהאזרחים נותנים לו מתנות, ומה עושה המלך עם כל המתנות הללו? תלוי מי נותן. אם אלו אנשים היותר מקורבים, שבאמת נותנים מכל הלב, אז המלך שם את המתנות על שולחנו, זה בשבילו. ואם פחות מקורבים, הוא נותן את זה לעובדים המקורבים, ואם זה קצת פחות אז הוא נותן את זה לעבדים ולמשרתים, ואם זה עוד קצת פחות הוא נותן את זה לכלבים. כלומר הכול חשוב. חשוב שיהיו למלך גם כלבים כמובן, הוא צריך בעלי חיים, אנשים, שרים, כולם ביחד מנהלים את המלכות, וצריך את כולם. ובכל זאת יש מדרגות. כך בעבודת ה', יש מדרגות. כשאדם באמת מתעלה מעלה מעלה ועבודת ה' שלו היא בטהרה, בשלמות ובהידור, היא עולה למקום עליון. אם אדם עושה את עבודת ה' בעצלות, בדוחק, עושה את המינימום, כי הוא חייב לעשות, כי אין ברירה, אז בהתאם לעבודתו, זה הולך למקום המתאים... כמובן שאיפתו של האדם צריכה להיות לעשות את הדברים בצורה היותר שלמה ויותר עליונה. יש מדרגות בנביאים, יש מדרגות בתלמידי חכמים, יש מדרגות באוכלים על שולחנו של הקב"ה. יש מקבלים לאכול את שיירי המנחות ויש את המנחות עצמן, מנחות הן רק מהצומח, ויש מקבלים גם מהחי. מדרגות מדרגות.

גם בנביאים יש מדרגות - יש נביאים שמתנבאים בראייה כמו ישעיהו - "חזון ישעיהו... ואראה את ה'". יחזקאל רואה במראות. יש נביאים שהתנבאו בשמיעה - כמו חבקוק. יש יד ה', יש פי ה', כביכול, הכול משלים ודמויים כמובן. כך יש מדרגות בתלמידי חכמים, ולפי המדרגות כמובן בא השפע הגדול אל האדם. המגמה כמובן צריכה להיות להגיע אל השלמות.

אחריות גדולי ישראל לקירוב הגאולה

נעבור לדברי אור החיים, שהרצ"ה היה חוזר עליהם הרבה פעמים. "וכי זמן אָחִיד" (ויקרא כה, לה). שואל אור החיים: מי זה אחיד?

פרשה זו תרמוז ענין גדול והערה ליושבי תבל, כי ימוך על דרך אומרו "בעצלתים ימך המקרה", כשהתחתונים מטין מדרך הטוב מסתלקים ההשפעות ומתמסכן עמוד הקדושה.

חז"ל אמרו לנו שכשיש עצלות בישראל, אז "המקרה במים עליותיו", כביכול למעלה בשמיים, יש גם כן הופעה של חולשה. כלומר בהתנהגותם של ישראל תלוי איך מופיע השפע בעולם, איך מופיעה ההופעה האלוקית.

העיקר תלוי בהתחתונים, ואמר 'ומכר מאחוזתו' - ירצה על המשכן משכן העדות אשר הוא אחוזתו יתברך שבו השרה שכינתו ובעונותינו נמכר הבית ביד האומות. הודיע הכתוב כי גאולתו היא ביד הצדיק אשר יהיה קרוב לה' על דרך אומרו "בקרובי אקדש" הוא יגאל ממכר אחיו, כי האדון ברוך הוא יקרא לצדיקים אח, למען אחי ורעי.

הקב"ה קורא לצדיקים אחים אז כביכול ישראל שהם אחים, הצדיקים, בהם תלויה הגאולה.

והגאולה תהיה בהעיר לבות בני אדם ויאמר להם הטוב לכם כי תשבו חוץ גולים מעל שלחן אביכם? ומה יערב לכם החיים בעולם זולת החברה העליונה אשר הייתם סמוכים סביב לשלחן אביכם הוא אלהי עולם ברוך הוא לעד.

הגאולה תהיה כשיתעוררו ישראל הצדיקים לחזור בחזרה לארץ ישראל, לשולחן אביהם.

וימאס בעיניו תאוות הנדמים ויעירם בחשק הרוחני, עד אשר יטיבו מעשיהם, ובזה יגאל ה' ממכרו.

הצדיקים ימאסו בכל החיים הדמיוניים והחיצוניים האלה, ויתמלאו בחשק רוחני. וכאן יש משפט חזק מאוד:

ועל זה עתידין ליתן את הדין כל אדוני הארץ גדולי ישראל ומהם יבקש ה' עלבון הבית העלוב.

זאת אומרת מי אחראי על המצב שעדיין הבית עלוב - לא הפושעים, האנשים הרחוקים, עמי הארץ, אלא אדוני הארץ, גדולי ישראל! מהם יבקש ה' עלבון הבית העלוב. כבר אמרנו כמה פעמים, שצריכים לדעת שהכול תלוי במנהיגים, בתלמידי החכמים. כשתלמידי החכמים מתעלים, הם מושכים אחריהם את המדרגות שעל ידם, ואלה מושכים את המדרגות שתחתיהם וככה מתעלים הכול. וכשלמעלה יש חולשה היא מתפשטת למטה. הכל תלוי בראש, בבני התורה. זה תלוי בנו! ככל שתלמידי החכמים מתעלים מעלה מעלה, הם בעצם המובילים את המהלכים, בהם זה תלוי. יושבים תלמידי חכמים גדולים בחוץ לארץ, ושמחים להישאר שם ולא מרגישים את החוסר והצורך לעלות לארץ ישראל. נוח להם שם, זה מעכב את הגאולה. ואלה שנמצאים בארץ ישראל, אם הם לא מרגישים מספיק את החשיבות הגדולה של להיות בארץ ישראל, ולהיות קרוב לשולחנו של ריבונו של עולם, מהם הקב"ה יבקש את עלבון הבית העלוב. אלה דברי אור החיים.

גאולה על ידי ייסורים וגאולה בעתה

ממשיך אור החיים:

ואומרו 'איש כי לא יהיה לו גואל' על דרך אומרם אין איש אלא הקדוש ברוך הוא, ה' איש מלחמה, כשלא יהיה לו גואל כי אין איש שם על לב, אין מנהל ואין מחזיק ביד אומה ישראלית להשיבה אל אביה, אל תאמר כי ח"ו אבדה תקוה, אלא והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו.

יש דרך נוספת לגאולה, לא כל כך נעימה, והיא הייסורים:

'ומצא כדי גאולתו' ואמרו חז"ל כי היסורין והגלות הם תיקון האומה להכשירה, והוא מה שרמז 'והשיגה ידו' על דרך אומרם יד ה' היתה בם

שהיא מדת הגבורה החובטת באומה בגלות המר, ובאמצעות זה ישיג למצוא כדי גאולת הבית.

עושה הקב"ה חשבון, במידה שאדם נהנה בעבירות כך הוא צריך להתייגר, וזה בעצם התשלום. אבל יש מצב שגם הייסורים אינם מספיקים:

'ואם לא מצאה ידו די השיב לו'. פירוש אם יראה האדון כי אין כוח בעם לסבול חבלים עוד, ורבו חובותיהם למעלה ראש ואפס בהם כוח הסבל, 'והיה ממכרו עד שנת היובל' שהוא זמן המוגבל לגאולה בעתה, ואז 'ויצא ביובל ושב לאחוזתו', כי קץ הגלות ישנו אפילו יהיו ישראל רשעים גמורים ח"ו.

מלמד אותנו 'אור החיים' שהגאולה איננה תלויה בתשובה. גם אם לא תהיה תשובה הגאולה בוודאי תהיה. נכון שהתשובה מקרבת את הגאולה, היא לא חייבת להיות בזמנה בעתה, אלא יכולה להיות באופן של אחישנה, כשישראל שבים בתשובה, אז הקב"ה מחיש את הגאולה. ואם לא, גם אז הגאולה תהיה. הגאולה היא דבר מוחלט כי זה רצונו של הקב"ה. ברור שהגאולה תהיה בכל מצב. זו תשובה לאנשים שחושבים שגאולה חייבת להיות מתוך תשובה. אנחנו רואים כאן שאור החיים אומר שהגאולה אינה תלויה בתשובה.

בית המקדש וישראל

עוד רעיון מרכזי אומר אור החיים כאן:

'ואיש כי ימכור'. אחר שאמר ענין מכר הבית חזר הכתוב לתת טעם לדבר איך יהיה הדבר הזה שימכור ה' אחוזתו בית הבחירה – והוא אומרו ואיש זה הקדוש ברוך הוא, 'כי ימכור בית מושב' פירוש בית שבו מושב אלהים זה בית המקדש, 'עיר חומה' - זו ירושלים, דכתיב "ירושלים הרים סביב לה", אמר הטעם הוא 'והיתה גאולתו' שבאמצעות זה אדרבה נגאל.

הקב"ה מחריב את ביתו וזו בעצם גאולה, כמו שחז"ל אמרו לנו במזמור לאסף שהשליך ה' חמתו על עצים ואבנים שזולת זה לא היה נשאר מישראל שריד

ופליט. כלומר מה שהקב"ה החריב את בית המקדש, זה כדי להציל את ישראל, זה משכון במקום לפגוע כביכול בישראל. אומר האור החיים משפט חזק מאוד: ואם אין ישראל אין בית המקדש ולא ירושלים. לזה והייתה גאולתו של עם וגאולת הבית, כי יש תקוה "ושבו בנים לגבולם".

כלומר בית המקדש זה בגלל ישראל, ירושלים זה בגלל ישראל. הקב"ה לא רוצה להכרית את ישראל וממילא כמובן יש תקווה לגאולת ישראל ולבניין הבית.

אלה הדברים שאומר האור החיים בפרשה שלנו. בע"ה שנזכה להיות מאלה שמסייעים לבניין הבית בקרוב במהרה בימינו.

השיחה נמסרה בשנת התשע"ט

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11

